

การวิเคราะห์สมบัติเทอร์โมอิเล็กทริกของ
คลัสเตอร์ NaCo_2O_4 : 1/3, 1 หน่วยเซลล์
(Analysis Thermoelectric Properties of
 NaCo_2O_4 Cluster : 1/3, 1 Unit Cell)

- ดร.ทศวรรษ สีตะวันและ อุไร สีตะวัน

การวิเคราะห์สมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ของ คลัสเตอร์ NaCo_2O_4 : 1/3, 1 หน่วยเซลล์

(Analysis Thermoelectric Properties of NaCo_2O_4

Cluster : 1/3, 1 Unit Cell)

• ดร.ทศวรรษ สีตะวัน¹และ อุไร สีตะวัน²

บทคัดย่อ

คลัสเตอร์ของ NaCo_2O_4 ขนาด 1/3 และ 1 หน่วยเซลล์ ออกแบบด้วยวิธี DV-X α โดยใช้แลตทิซพารามิเตอร์ $a=b=2.843 \text{ \AA}$ และ $c=10.81 \text{ \AA}$ เลขกลุ่มคือ 182 สมมาตร Patterson คือ $Pm\bar{3}m$ และทำการวิเคราะห์สมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์พบว่า 1/3 หน่วยเซลล์ คลัสเตอร์ $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ มี 70 อะตอม และ 1 หน่วยเซลล์ คลัสเตอร์ $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$ มี 113 อะตอม คลัสเตอร์ทั้งสองแสดงตำแหน่งของ Na, Co, และ O ในหน่วยเซลล์ได้อย่างชัดเจน และมีการจัดเรียงออร์บิทัลเหมือนกันประกอบด้วยออร์บิทัล Co3d, Co4s, Co4p, O2s, O2p, Na3s, Na3p และ Na3d แถบโครงสร้างและความหนาแน่นสถานะแสดงพฤติกรรมแบบกึ่งโลหะและวัสดุเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ชนิดพี

Abstract

The NaCo_2O_4 clusters of 1/3 and 1 unit cell were simulated by DV-X α method. The simulation was used with the lattice parameters of $a = b = 2.843 \text{ \AA}$ and $c = 10.81 \text{ \AA}$, 182 space group number, $Pm\bar{3}m$ Patterson symmetry. Thermoelectric properties were analyzed. The obtained $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ cluster of 1/3 unit cell 70 atoms and $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$ cluster of 1 unit cell 113 atoms. These clusters show the Na, Co, and O clearly position in unit cell and similarly orbital composed of Na3s, Na3p, Na3d, Co3d, Co4s, Co4p, O2s, and O2p orbitals. The band structure and density of states showed semi-metallic behavior and p-type thermoelectric material.

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² โรงเรียนชาตุนารายณ์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บทนำ

Jansen, M. and Hoppe, R. (1974 : 104-106) ได้สังเคราะห์สารโซเดียมโคบอลต์ออกไซด์ $\text{Na}_x\text{Co}_2\text{O}_4$ ขึ้นในปี 1974 ซึ่งเป็นสารกึ่งโลหะมี 3 โครงสร้างเฟสและขึ้นอยู่กับค่าของ x คือ O_3 (เฟส α), P3 (เฟส β) และ P2 (เฟส γ) โดยเฉพาะเฟส γ มีค่าสัมประสิทธิ์ซีเบค (Seebeck coefficient) สูง แต่ยังมีข้อมูลสนับสนุนไม่มากนักว่าเป็นเพราะอะไร Terasaki, I. (1999 : 569 – 576) ได้ทำการทดลองวัดสมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ของผลึกเชิงเดี่ยว $\text{Na}_x\text{Co}_2\text{O}_4$ เฟส γ ที่อุณหภูมิห้องเพื่อตรวจสอบและหาข้อมูลสนับสนุนพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ซีเบคสูงประมาณ 0.1 mVK^{-1} มีค่าสภาพต้านทานไฟฟ้า (Electrical resistivity) ค่าประมาณ $0.2 \text{ m}\Omega \cdot \text{cm}$ มีค่าสภาพนำความร้อน (Thermal conductivity) น้อยประมาณ $2 \text{ Wm}^{-1}\text{K}^{-1}$ และปริมาณโซเดียมมีความสัมพันธ์ต่อค่าสัมประสิทธิ์ซีเบคมาก ส่วน Shin W. and Murayama N. (2000 : 262) ได้ทำการออกแบบการจัดเรียงอะตอมของ NaCo_2O_4 โดยใช้วิธี DV-X α (Adahi K., Tsukada M. and Satoko C. 1978 : 875-883) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมบัติของการส่งถ่ายพลังงานของ NaCo_2O_4 พบว่าอนุภาค Co มีสถานะทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นสมบัติพื้นฐานในการส่งถ่ายพลังงาน เช่น สถานะการหมุนอย่างช้า ๆ ซึ่งเป็นการนำไฟฟ้าของวัสดุชนิด p นั้นหมายความว่า Co มีบทบาทต่อการนำไฟฟ้าของสาร NaCo_2O_4 มาก และ Singh, D.J. (2000 : 13397 – 13402) ได้คำนวณโครงสร้างอิเล็กทรอนิกส์ของ NaCo_2O_4 โดยใช้หลักการเบื้องต้นของการคำนวณหาความหนาแน่นและสนามแม่เหล็กของชั้นออกไซด์ในวัสดุ NaCo_2O_4 ซึ่งเป็นวิธีของคลื่นระนาบขยายระดับศักย์ไฟฟ้าแบบเชิงเส้นและสมบัตการส่งถ่ายอิเล็กทรอนิกส์อธิบายในเทอมของการคำนวณโครงสร้างแถบแม่เหล็ก จากการรายงานผลดังกล่าวยังไม่ได้อธิบายสมบัติในระดับหน่วยเซลล์ NaCo_2O_4 และเนื่องจากโซเดียมโคบอลต์ออกไซด์มีโครงสร้างแบบเฮกซะโกนอลหรือเทตระโกนอลประกบกัน 3 ส่วนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตอบปัญหาของค่าสัมประสิทธิ์ซีเบคที่สูงได้ แต่ยังไม่พบการรายงานเกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างผลึก และคำนวณโครงสร้างอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละส่วนในหน่วยเซลล์

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจการออกแบบคลัสเตอร์ของ NaCo_2O_4 ขนาด $1/3$ และ 1 หน่วยเซลล์ ด้วยวิธี DV-X α เพื่อศึกษาโครงสร้างผลึก สมบัติทางอิเล็กทรอนิกส์และวิเคราะห์สมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบคลัสเตอร์ของ NaCo_2O_4 ในระดับ $1/3$ และ 1 หน่วยเซลล์ ด้วยวิธี DV-X α และการวิเคราะห์สมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์มีขั้นตอนแสดงดังรูปที่ 1

Lattice parameter : $a = b = 0.2843 \text{ nm}$, $c = 1.0811 \text{ nm}$
 Space group number : 182
 Patterson symmetry : $Pm\bar{3}m$
 Vector position : Co (0,0,0), Na (1/3,2/3,0.75), Na (0,0,0.25)
 O (1/3,2/3,0.90)

Design Clusters : $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ and $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$

Calculation : energy level, density of state

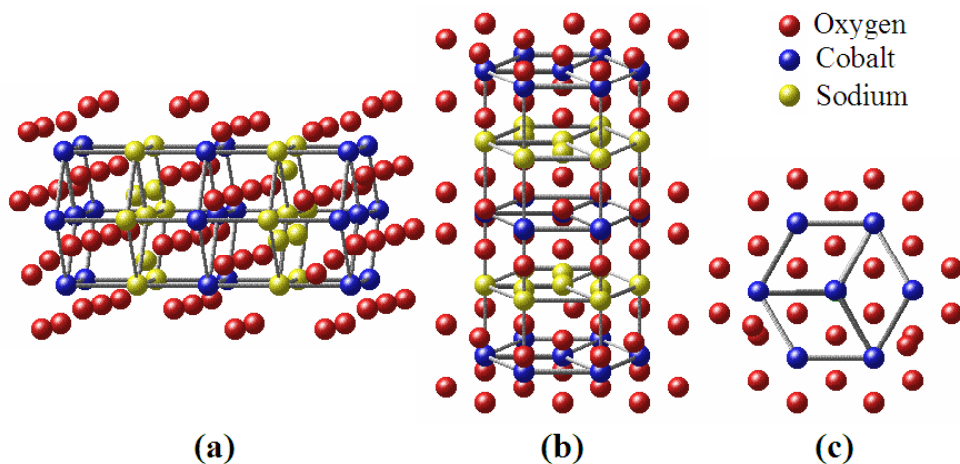

Analysis : thermoelectric properties; Seebeck coefficient
 electrical resistivity, thermal conductivity

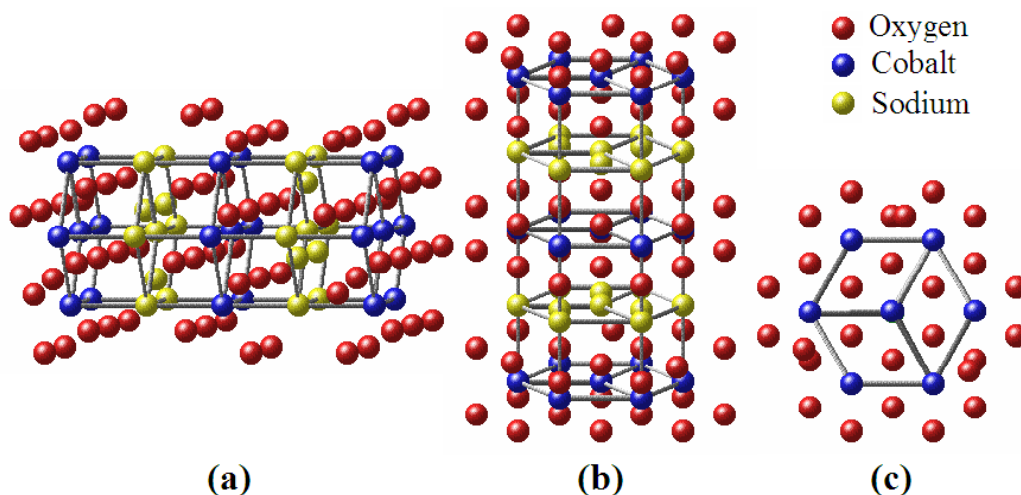
ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์

คลัสเตอร์ที่ออกแบบได้คือ $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ สำหรับ 1/3 หน่วยเซลล์และ $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$ สำหรับ 1 หน่วยเซลล์ ดังแสดงในรูปที่ 2 และ 3 ตามลำดับ สีแดงแทนอะตอมออกซิเจน (O) สีน้ำเงินแทนอะตอมของโคบอลต์ (Co) และสีเหลืองแทนอะตอมของโซเดียม (Na) ซึ่งคลัสเตอร์โมเดลของ 1/3 หน่วยเซลล์มีโครงสร้างเป็นแบบเทตระโกนอล ซึ่งโคบอลต์ 1 อะตอมจับกับออกซิเจนจำนวน 6 อะตอม (CoO_6) แสดงดังรูปที่ 2 (c) ในแนวแกน Z เมื่อพิจารณาปริมาณอะตอมของโคบอลต์แล้วมากกว่าอะตอมของโซเดียม 2 อะตอม จึงส่งผลให้โคบอลต์แสดงอำนาจทางไฟฟ้ามากกว่าโซเดียม ซึ่งโคบอลต์เป็นโลหะ มีเลขออกซิเดชันเป็น +3 และ +4 ส่วนโซเดียมมีเลขออกซิเดชัน +1 เมื่อเพิ่มจำนวนเซลล์เทตระโกนอลอีก 2 เซลล์ เพื่อให้จับกันเป็นโครงสร้างแบบเฮกซะโกนอล หรือ 1 หน่วยเซลล์ของ NaCo_2O_4 แสดงดังรูปที่ 3 ทำให้ปริมาณโซเดียมมากพอที่จะแสดงสมบัติเป็นฉนวน ออกมาจึงทำให้ 1 หน่วยเซลล์ของ NaCo_2O_4 มีสภาพการเป็นโลหะน้อยลง หรือ เรียกว่าสารกึ่งโลหะ และมีผลดีต่อสมบัติเทอร์โมอิเล็กทริกของสาร NaCo_2O_4 นั่นคือ มีค่าสัมประสิทธิ์ซีเบคสูง มีสภาพการนำไฟฟ้าที่ดีเหมือนโลหะ และมีสภาพนำความร้อนน้อยเหมือนฉนวน อย่างไรก็ตาม การเพิ่มปริมาณ Na ก็มีขีดจำกัดด้วยโครงสร้าง ถ้ามากเกินไปก็จะทำให้ NaCo_2O_4 มีสมบัติเป็นเซรามิกหรือฉนวน นั่นคือมีสภาพนำไฟฟ้าไม่ดี

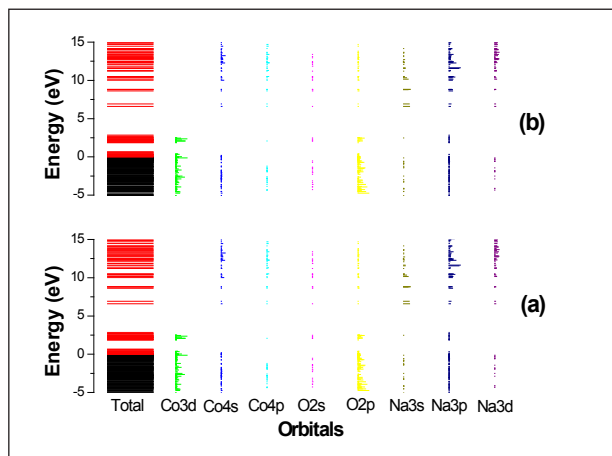

ภาพที่ 2 คลัสเตอร์ของ $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ ขนาด $1/3$ หน่วยเซลล์ (a) แกน X (b) แกน Y และ (c) แกน Z

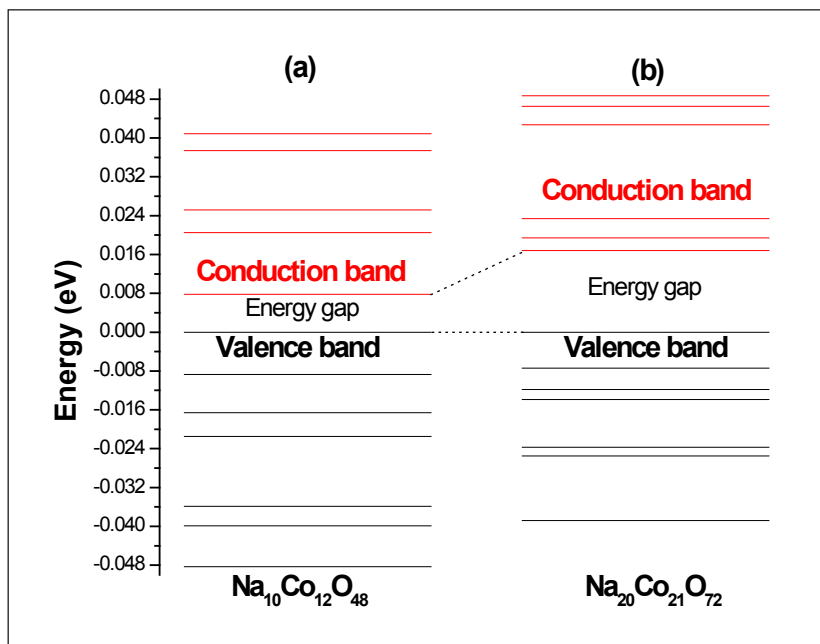
ภาพที่ 3 คลัสเตอร์ของ $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$ ขนาด 1 หน่วยเซลล์ (a) แกน X (b) แกน Y และ (c) แกน Z

เพื่อสนับสนุนข้อมูลของคลัสเตอร์ที่ออกแบบได้ จึงทำการคำนวณและวิเคราะห์ระดับพลังงาน (Energy level) และความหนาแน่นสถานะ (Density of state) ของทั้ง 2 คลัสเตอร์ พบว่ามีการจัดเรียงออร์บิทัลเป็น $\text{Co}3d, \text{Co}4s, \text{Co}4p, \text{O}2s, \text{O}2p, \text{Na}3s, \text{Na}3p$ และ $\text{Na}3d$ (Shin W. and Murayama N. 2000:262) แสดงดังรูปที่ 4(a) และ 4(b) แสดงให้เห็นว่า ทั้ง $1/3$ หน่วยเซลล์ และ 1 หน่วยเซลล์ มีการจัดเรียงออร์บิทัลเหมือนกันและอะตอมโคบอลต์แสดงออร์บิทัลของ $\text{Co}3d$ ส่วนอะตอมโซเดียมแสดงออร์บิทัลของ $\text{O}2p$ ที่มีระดับพลังงานเด่นจากแถบโครงสร้าง (Band structure) แสดงให้เห็นว่า สาร NaCo_2O_4 มีสมบัติการนำไฟฟ้าแบบโลหะตามสารโคบอลต์จึงมีสภาพนำไฟฟ้าได้ดีเหมาะกับสมบัติที่ดีของวัสดุเทอร์โมอิเล็กทริก

ภาพที่ 4 ระดับพลังงานของ NaCo_2O_4 (a) ขนาด 1/3 หน่วยเซลล์ (b) ขนาด 1 หน่วยเซลล์

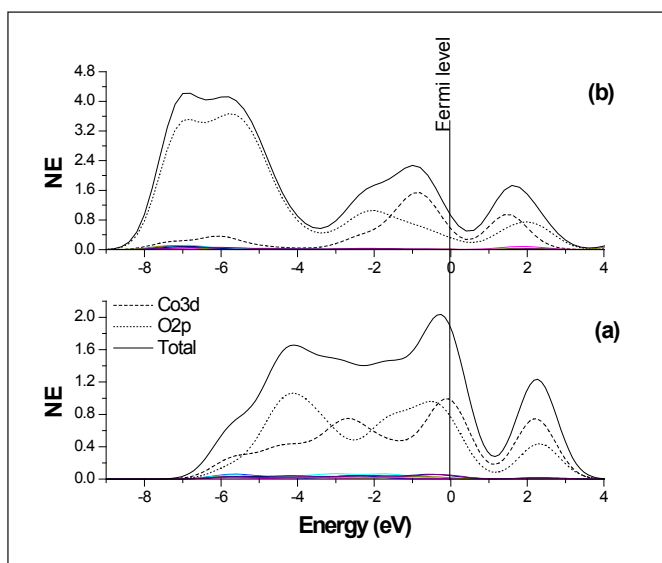
เมื่อพิจารณาช่องว่างพลังงานของ NaCo_2O_4 (a) ขนาด 1/3 หน่วยเซลล์ (b) ขนาด 1 หน่วยเซลล์ แสดงดังภาพที่ 5 (a) และ 5 (b) ตามลำดับพบว่า ช่องว่างระหว่างแถบนำและแถบเวเลนซ์น้อยมากประมาณ 0.008 eV และ 0.016 eV ซึ่งเป็นแถบตรง (Direction band) และการเพิ่มปริมาณ Na ในหน่วยเซลล์จะทำให้ช่องว่างพลังงานเพิ่มขึ้นด้วย แสดงว่าขนาดช่องว่างพลังงานของสาร NaCo_2O_4 แปรผันตรงกับสารโซเดียม

ภาพที่ 5 การเปรียบเทียบช่องว่างพลังงานของ NaCo_2O_4 (a) ขนาด 1/3 หน่วยเซลล์ (b) ขนาด 1 หน่วยเซลล์

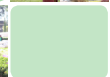
สภาพนำความร้อนพิจารณาจากการคำนวณหาความหนาแน่นสถานะของ 1/3 หน่วยเซลล์และ 1 หน่วยเซลล์ แสดงดังภาพที่ 6 พบว่า ทั้งสองคลัสเตอร์มีความหนาแน่นสถานะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญซึ่งออร์บิทัล Co3d ของ 1/3 หน่วยเซลล์มีค่าสูงสุดอยู่ที่ตำแหน่งระดับเฟอร์มินั้นก็มีสภาพนำความร้อนดีสอดคล้องกับสมบัติของโลหะ ส่วน 1 หน่วยเซลล์มีค่าพลังงานออร์บิทัล Co3d เลื่อนไปด้านล่างประมาณ -1 eV แสดงให้เห็นว่า 1 หน่วยเซลล์ มีสภาพการนำความร้อนไม่ดีสอดคล้องกับสมบัติของกึ่งโลหะ และจากผลการวิเคราะห์ความหนาแน่นสถานะและ สาร NaCo_2O_4 เป็นวัสดุเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ชนิด p ในอนาคตอันใกล้ก็น่าจะนำผลการคำนวณโครงสร้างอิเล็กทรอนิกส์นี้ไปทำนายค่าสัมประสิทธิ์ซีเบค และคำนวณสภาพนำความร้อนด้วยวิธีพลศาสตร์โมเลกุล (Molecular dynamics; MD) เพื่อเปรียบเทียบกับผลการทดลองและทำนายสมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6 ความหนาแน่นสถานะของ NaCo_2O_4 (a) ขนาด 1/3 หน่วยเซลล์ (b) ขนาด 1 หน่วยเซลล์

สรุปผลการวิจัย

คลัสเตอร์ $\text{Na}_{10}\text{Co}_{12}\text{O}_{48}$ ของ 1/3 หน่วยเซลล์ และคลัสเตอร์ $\text{Na}_{20}\text{Co}_{21}\text{O}_{72}$ ของ 1 หน่วยเซลล์มีการจัดเรียงออร์บิทัลเป็น Co3d, Co4s, Co4p, O2s, O2p, Na3s, Na3p และ Na3d มีช่องว่างระหว่างแถบนำและแถบเวเลนซ์น้อยมาก มีความหนาแน่นสถานะมากอยู่ด้านล่างของระดับเฟอร์มิ แสดงพฤติกรรมการนำไฟฟ้าแบบกึ่งโลหะ มีสมบัติเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ที่ดี เช่น มีค่าสัมประสิทธิ์ซีเบคสูง มีสภาพการนำไฟฟ้าดี มีสภาพการนำความร้อนได้ไม่ดี และเป็นวัสดุเทอร์มออิเล็กทรอนิกส์ชนิด p

เอกสารอ้างอิง

- Adachi H., Tsukada M., Satoko C. (1978). Discrete Variational α Cluster Calculations. I. Application to Metal Clusters. **Journal of the Physical Society of Japan**. 45 (3), 875-883.
- J. C. Slater. (1974). The Hartree-Fock-Slater model. **Quantum Theory of Molecules and Solids**. Vol. 4. New York: McGraw-Hill.
- Jansen, M., Hoppe, R. (1974) Notiz zur Kennmic der Oxocoblrate des Natriums. **Zeitschrift fur Anorganische und Allgemeine Chemie**. 408, 104-106.
- Shin W., Murayama N. (2000). Electronic Structure of NaCo_2O_4 . **Materials Letters**. 49, 262.
- Singh, D. J. (2000). Electronic Structure of NaCo_2O_4 . **Physical Review**. B 61, 13397-13402.
- Terasaki, I. (1999). Physical properties of NaCo_2O_4 and the related oxides: strongly correlated layered oxides as thermoelectric materials. **Proceedings of 18th International Conference on Thermoelectrics**. Baltimore: IEEE. 569-576.